

**ΑΝΤΙΜΕΤΑΘΕΤΙΚΗ ΑΛΓΕΒΡΑ
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ, 2013
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ**

ΧΑΡΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ, ΑΠΘ

2. ΠΡΩΤΑ ΙΔΕΩΔΗ

Έστω R αντιμεταθετικός δακτύλιος με μονάδα. Το ιδεώδες P του R είναι πρώτο αν και μόνο αν R/P είναι ακεραία περιοχή. Στην παρούσα ενότητα θα εξετάσουμε ιδιότητες πρώτων ιδεωδών του R .

Παραδείγματα 2.1. Έστω $R = \mathbb{Z}[x]$.

- Δεν είναι δύσκολο να δούμε ότι $x^2 + 1$ είναι ανάγωγο στον R και ότι $P = \langle x^2 + 1 \rangle$ είναι πρώτο στον R . Πράγματι έστω

$$\Phi : \mathbb{Z}[x] \longrightarrow \mathbb{Z}[i] \quad x \mapsto i, \quad f(x) \mapsto f(i).$$

Είναι εύκολο να δει κανείς ότι η συνάρτηση Φ είναι επιμορφισμός δακτυλίων. Έτσι $\text{Im } \Phi = \mathbb{Z}[i]$. Παρατηρούμε επίσης ότι $x^2 + 1 \in \ker \Phi$. Θα δείξουμε ότι $\ker \Phi = \langle x^2 + 1 \rangle$ και επομένως σύμφωνα με το Πρώτο Θεώρημα Ισομορφίας Δακτυλίων έπεται ότι

$$\mathbb{Z}[x]/\langle x^2 + 1 \rangle \cong \mathbb{Z}[i].$$

Έτσι, αφού $\mathbb{Z}[i] \subset \mathbb{C}$ είναι ακεραία περιοχή, έπεται ότι $\langle x^2 + 1 \rangle$ είναι πρώτο ιδεώδες του $\mathbb{Z}[x]$. Πράγματι έστω $g(x) \in \ker \Phi$. Θα δείξουμε ότι $g(x) = q(x)(x^2 + 1)$. Ο Ευκλείδιος Αλγόριθμος είναι εφαρμόσιμος, μιας και ο μεγιστοβάθμιος συντελεστής του $x^2 + 1$ είναι 1. Επομένως $g(x) = q(x)(x^2 + 1) + r(x)$, όπου $q(x), r(x) \in \mathbb{Z}[x]$ και $\deg(r(x)) < 2$. Επομένως $r(x) = ax + b$, όπου $a, b \in \mathbb{Z}$. Αφού $\Phi(g(x)) = 0$ έπεται ότι $\Phi(q(x)) \cdot 0 + \Phi(r(x)) = 0 \Rightarrow \Phi(r(x)) = 0$. Όμως αν $a, b \neq 0$ τότε $ai + b \neq 0$. Άρα $a, b = 0 \Rightarrow r(x) = 0$ και $g(x) = q(x)(x^2 + 1)$. Άρα $\ker \Phi = \langle x^2 + 1 \rangle$. Παρατηρούμε ότι το $\mathbb{Z}[i]$ δεν είναι σώμα, άρα το $\langle x^2 + 1 \rangle$ δεν είναι μέγιστο ιδεώδες του $\mathbb{Z}[x]$.

- Θα δείξουμε ότι το ιδεώδες $J = \langle x^2 + 1, 5 \rangle$ δεν είναι πρώτο στον δακτύλιο $\mathbb{Z}[x]$. Πράγματι $(x^2 + 1) - 5 = (x - 2)(x + 2) \in J$. Όμως $x \pm 2 \notin J$, όπως μπορεί κανείς εύκολα να αποδείξει. Έπεται ότι J δεν είναι πρώτο ιδεώδες του $\mathbb{Z}[x]$. Θα καταλήξουμε στο ίδιο συμπέρασμα μελετώντας τον δακτύλιο $\mathbb{Z}[x]/J$.

Σύμφωνα με το Τρίτο Θεώρημα Ισομορφίας Δακτυλίων έχουμε ότι

$$\mathbb{Z}[x]/J \cong (\mathbb{Z}[x]/\langle x^2 + 1 \rangle)/(\langle x^2 + 1, 5 \rangle/\langle x^2 + 1 \rangle).$$

Προηγουμένως είδαμε ότι

$$\psi : \mathbb{Z}[x]/\langle x^2 + 1 \rangle \cong \mathbb{Z}[i], \quad \text{όπου } f(x) + \langle x^2 + 1 \rangle \mapsto f(i).$$

Παρατηρούμε ότι

$$\psi(\langle x^2 + 1, 5 \rangle / \langle x^2 + 1 \rangle) = \langle 5 \rangle .$$

Άρα

$$\mathbb{Z}[x]/J \cong \mathbb{Z}[i]/\langle 5 \rangle .$$

Αφού $5 = (2 - i)(2 + i)$, έπειται ότι $\mathbb{Z}[i]/\langle 5 \rangle$ και $\mathbb{Z}[x]/J$ δεν είναι ακεραίες περιοχές.

- Το ιδεώδες $I = \langle x^2 + 1, 3 \rangle$ είναι μέγιστο στον δακτύλιο $\mathbb{Z}[x]$. Πράγματι, παρατηρούμε ότι

$$\mathbb{Z}[x]/I \cong (\mathbb{Z}[x]/\langle x^2 + 1 \rangle)/(\langle x^2 + 1, 3 \rangle/\langle x^2 + 1 \rangle) \cong \mathbb{Z}[i]/\langle 3 \rangle .$$

Το 3 είναι ανάγωγο στο $\mathbb{Z}[i]$ και μπορεί να αποδείξει κανείς ότι $\mathbb{Z}[i]/\langle 3 \rangle$ είναι σώμα.

- Το ιδεώδες $P = \langle x^2 + 1, p \rangle$ είναι μέγιστο ιδεώδες (και άρα πρώτο) του $\mathbb{Z}[x]$ αν και μόνο αν το πολυώνυμο $x^2 + 1$ δεν έχει ρίζα στο $\mathbb{Z}_p[q]$. Η απόδειξη επαφίεται στον αναγνώστη.

Άσκηση 2.2. Είναι ο δακτύλιος $\mathbb{Z}[x]$ περιοχή κυρίων ιδεωδών; Ποιά είναι η σχέση των ιδεωδών του $\mathbb{Z}[x]/J$ και του $\mathbb{Z}[x]$;

Η παρακάτω ακολουθία πρώτων ιδεωδών του $\mathbb{Z}[x]$

$$0 \subset \langle x^2 + 1 \rangle \subset \langle x^2 + 1, 3 \rangle$$

έχει μήκος 2 . Μπορεί να αποδείξει κανείς ότι δεν υπάρχει ακολουθία πρώτων ιδεωδών στο $\mathbb{Z}[x]$ με μήκος μεγαλύτερο του 2 . Έτσι θα δούμε σε επόμενη ενότητα ότι η διάσταση του Krull του $\mathbb{Z}[x]$ είναι 2 .

Άσκηση 2.3. Να περιγράψετε όλα τα πρώτα ιδεώδη του $\mathbb{Z}[x]$.

Το Λήμμα του Zorn που παραθέτουμε αμέσως μετά είναι ισοδύναμο με το Αξίωμα της Επιλογής.

Λήμμα του Zorn Εστω A ένα μη κενό μερικά διατεταγμένο σύνολο με την ιδιότητα κάθε αλυσίδα στοχείων του A έχει άνω φράγμα στο A . Τότε το A έχει ένα μέγιστο στοιχείο.

Ως εφαρμογή του Λήμματος του Zorn προκύπτει το παρακάτω Θεώρημα:

Θεώρημα 2.4. Κάθε αντιμεταθετικός δακτύλιος R έχει ένα τουλάχιστον μέγιστο ιδεώδες.

Απόδειξη. Έστω S το σύνολο των γνήσιων ιδεωδών του R . Το σύνολο S είναι μη κενό αφού περιέχει το μηδενικό ιδεώδες. Ορίζουμε μία σχέση μερικής διάταξης ' $\leq$ ' στο S :

$$I \leq J \Leftrightarrow I \subseteq J_2 .$$

Έστω L μία αλυσίδα στο S :

$$L : \quad \cdots \leq I_i \leq I_{i+1} \leq \cdots .$$

Το σύνολο $\bigcup_{J \in L} J$ είναι γνήσιο ιδεώδες του R και άρα ανήκει στο S . Είναι επίσης άνω φράγμα του L . Σύμφωνα με το Λήμμα του Zorn το S έχει ένα μέγιστο στοιχείο. Το μέγιστο αυτό στοιχείο είναι μέγιστο ιδεώδες του R . $\square$

Έστω I γνήσιο ιδεώδες του R . Τα ιδεώδη του R/I βρίσκονται σε μία προς μία αντιστοιχία με τα ιδεώδη του R που περιέχουν το I . Τα ιδεώδη του R/I είναι της μορφής J/I όπου $I \subset J$.

Πόρισμα 2.5. Έστω I γνήσιο ιδεώδες του R . Υπάρχει τουλάχιστον ένα μέγιστο ιδεώδες του R που περιέχει το I .

Απόδειξη. Ο δακτύλιος R/I έχει ένα τουλάχιστον μέγιστο ιδεώδες, έστω $\mathfrak{m}/I$. Το ιδεώδες $\mathfrak{m}$ είναι μέγιστο στο R . $\square$

Θα συμβολίζουμε το σύνολο των πρώτων ιδεωδών του R με $\text{Spec}(R)$ ενώ το σύνολο των μεγίστων ιδεωδών του R με $\text{maxSpec}(R)$. Έστω $P \in \text{Spec}(R)$ και $S = R \setminus P$. Τότε S είναι πολλαπλασιαστικά κλειστό σύνολο.

Πρόταση 2.6. Έστω U πολλαπλασιαστικό κλειστό υποσύνολο του R . Έστω T το σύνολο των ιδεωδών του R που δεν έχουν τίποτα κοινό με το U και Q μέγιστο στοιχείο του T . Τότε $Q \in \text{Spec}(R)$.

Απόδειξη. Έστω $fg \in Q$. Έστω ότι $f, g \notin Q$. Τότε $Q \not\subseteq \langle f \rangle + Q$ και $Q \not\subseteq \langle g \rangle + Q$. Αφού Q μέγιστο στο T , έπειτα ότι τα ιδεώδη $\langle f \rangle + Q$, $\langle g \rangle + Q$ δεν ανήκουν στο T . Επομένως, η τομή τους με το U είναι διάφορη του κενού. Άρα υπάρχουν $a, b \in R$, $q_1, q_2 \in Q$ έτσι ώστε $af + q_1 \in U$, $bg + q_2 \in U$. Έπειτα ότι $h = (af + q_1)(bg + q_2) \in U \cap Q$, άτοπο. $\square$

Έστω I ιδεώδες του R . Θα χρησιμοποιήσουμε τη παραπάνω πρόταση για να περιγράψουμε τα μηδενοδύναμα στοιχεία του R , δηλαδή τα στοιχεία του $\text{rad}(0)$.

Θεώρημα 2.7. $\text{rad}(0) = \bigcap_{P \in \text{Spec}(R)} P$

Απόδειξη. Έστω $J = \bigcap_{P \in \text{Spec}(R)} P$. Θα δείξουμε ότι $\text{rad}(0) = J$. Έστω $f \in \text{rad}(0)$. Τότε υπάρχει $m \in \mathbb{N}$, έτσι ώστε $f^m = 0$. Έπειτα ότι αν $P \in \text{Spec}(R)$ τότε $f^m \in P$. Άρα $f \in P$, $\forall P \in \text{Spec}(R)$ και $f \in J$.

Αντίστροφα, έστω $f \in J$. Θα δείξουμε ότι αν f δεν είναι μηδενοδύναμο καταλήγουμε σε άτοπο. Έστω ότι $f \notin \text{rad}(0)$. Το σύνολο $U = \{f^m : m \in \mathbb{N}\}$ είναι πολλαπλασιαστικά κλειστό και δεν περιέχει το 0. Έπειτα ότι το σύνολο των ιδεωδών του R που δεν έχουν τίποτα κοινό με το U είναι διάφορο του κενού, (περιέχει το μηδενικό ιδεώδες) και σύμφωνα με το Λήμμα του Zorn έχει μέγιστο στοιχείο, έστω Q . Σύμφωνα με τη παραπάνω πρόταση $Q \in \text{Spec}(R)$, άτοπο. $\square$

Το παρακάτω τώρα έπειται εφαρμόζοντας το θεώρημα στον δακτύλιο πηλίκο R/I .

Θεώρημα 2.8. Έστω I ιδεώδες του R . Τότε

$$\text{rad}(I) = \bigcap_{\substack{P \in \text{Spec}(R) \\ I \subset P}} P$$

Απόδειξη. Στον δακτύλιο R/I τα μηδενοδύναμα στοιχεία είναι της μορφής $f + I$ όπου $f^m \in I$ για κάποιο $m \in \mathbb{N}$. Τα πρώτα ιδεώδη του R/I είναι της μορφής P/I όπου P πρώτο ιδεώδες του R που περιέχει το I . Σύμφωνα με το προηγούμενο θεώρημα $f^m \in I$ αν και μόνο αν $f \in P$ για κάθε πρώτο ιδεώδες P του R που περιέχει το I . $\square$